

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ГРАФІЧНИХ ДИЗАЙНЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

У статті розглядаються особливості професійної підготовки фахівців з графічного дизайну у вищих навчальних закладах Великої Британії. Визначаються основні етапи їх підготовки, форми, методи, особливості навчання.

Ключові слова: графічний дизайнер, професійна підготовка, програма підготовки, етапи підготовки, форми і методи навчання.

Постановка проблеми.

Економічні та політичні зміни у сучасному українському суспільстві призводять до зміни характеру професійної діяльності графічного дизайнера. Ці зміни полягають у тому, що останнім часом спостерігаються перетворення в галузі художньо-проектної діяльності, пов'язані як з активною інтеграцією нових інформаційних технологій у структуру професійної діяльності дизайнера-графіка, а також появою нових видів дизайну (дизайн інтерфейсу, web-дизайн, 3-D-графіка тощо). Це зумовлює вироблення нових вимог і реалізацію педагогічних підходів до системи професійної підготовки майбутніх графічних дизайнерів.

Пошук більш ефективних способів професійної підготовки графічних дизайнерів змушує звертатися до досвіду інших країн, а саме Великої Британії. Ця держава є провідною серед інших економічно розвинених країн Європи, має високий рівень організації виробництва, розвитку науки, зокрема завдяки науково обґрунтованій, гнучкій і варіативній структурі освітньої діяльності. У Великій Британії існує багато провідних дизайнерських навчальних закладів, які нині “впливають на світову політику” дизайн-освіти.

Аналіз останніх досліджень.

Аналіз наукових досліджень і публікацій дозволяє зробити висновок, що дизайн освіта була предметом вивчення багатьох науковців: філософів, психологів, педагогів, художників, дизайнерів, мистецтвознавців. Розвиток дизайну як виду творчої художньої діяльності знайшов відображення у роботах В.Р. Аронова, Н.К. Воронова, В.Л. Глазичева, В.Я. Даниленко, А.А. Фурси, А.В. Чебикіна.

Певні аспекти історії і теорії дизайнерської діяльності представлені в роботах В.П. Зінченко, А.П. Мельникова, С.М. Михайлова, А.І. Нестеренко, Е.А. Розенблюма, В.Ф. Сидоренко, С.О. Хан-Магомедова.

Зарубіжний досвід підготовки фахівців є предметом вивчення А.Г. Андрощук (професійна підготовка юристів у Німеччині), Н.П. Бабкова-Пилипенко (професійна підготовка економістів в університетах Великої Британії), Н.М. Бідюк (підготовка майбутніх інженерів в університетах Великої Британії), С. В. Бурдіна (система підготовки магістрів управління

освітою у ВНЗ США), Л. Влодарська – Зола (професійна підготовка майбутніх менеджерів у вищих технічних навчальних закладах), О.В. Вощевська (професійна підготовка інженерів-аграрників в системі вищої освіти США), О.М. Ельбрехт (професійна підготовка менеджерів у вищих навчальних закладах Великої Британії), Ф. Заскалета (особливості професійної підготовки фахівців аграрної галузі в країнах Західної Європи), Н.О. Микитенко (професійна підготовка соціальних працівників в навчальних закладах Канади), Л.В. Кнодель (теорія і практика підготовки фахівців сфери туризму в країнах-членах Всесвітньої туристської організації), Б.М. Ляшенко (професійна підготовка учителів інформатики за кордоном), О.Р. Павлішак (професійна підготовка соціальних педагогів в Австрії), І.О. Паламаренко (професійна підготовка сімейних лікарів у вищих медичних школах Великої Британії), І.В. Пасинкова (система підготовки бакалаврів гуманітарних наук з іноземної мови в університетах США), О.О. Романовський (теорія і практика зарубіжного досвіду підприємницької освіти), С.М. Старовойт (професійна підготовка фахівців з охорони та захисту навколишнього середовища у вищих навчальних закладах Великої Британії), Г. Терещук, К. Корсак (проблеми трудового навчання та підготовки британської молоді до майбутнього професійного життя), Чернякова (професійна підготовка вчителів Великої Британії), Н. Яцишин (професійно-педагогічна підготовка британських учителів).

Питанням підготовки фахівців-дизайнерів в Україні приділяли увагу О.В. Авраменко, А.А. Аронова, Ю.В. Веселова, Н.С. Дзогій, І.О. Єлисеєва, С.В. Зінченко, Т.С. Козак, Т.В. Мала, Я.В. Новікова, Л.І. Пашенко, М. Пічкур, О.М. Пономарьова, І.В. Продан, В.Ф. Прусак, І.С. Рижова, В.П. Тименко, О. Федіна та інші. Теоретичні і практичні основи професійної підготовки майбутніх графічних дизайнерів розглядалися в роботах Т.О. Божко, В.В. Грищенко, А.І. Кулешової, О.О.Черних, Н.В. Шишліної. Однак проблема професійної підготовки графічних дизайнерів у вищих навчальних закладах Великої Британії ще не ставала предметом спеціального дослідження. Практична значущість і відсутність історико-педагогічних досліджень з проблеми зумовило вибір теми дослідження.

Метою статті є аналіз сучасної професійної підготовки фахівців з графічного дизайну у вищих навчальних закладах Великої Британії.

Виклад основного матеріалу. Професійна підготовки дизайнерів у Великій Британії має сформовані традиції і яскраво виражену спадкоємність. Система освіти в цій країні не тільки користується активною державною підтримкою, а й направляється та регулюється централізованим чином. Кількість прийнятих у дизайнерські вищі навчальні заклади приблизно відповідає потребам в молодих фахівцях цього профілю і обмежується строго визначеними цифрами. Система англійської дизайнерської освіти охоплює сьогодні більше тисячі курсів з різних аспектів і галузей дизайну, які ведуться у 188 навчальних закладах [2, с. 36].

Більшість програм у вищих навчальних закладах Великої Британії, які пропонують навчання у сфері дизайну, і графічному дизайну зокрема, мають

спільні підходи до процесу навчання. Відрізняються вони тільки змістом програм і навчальним середовищем [5, с. 31].

Відповідно до закону «Про вищу освіту» Великої Британії (Higher Education Act 2004) навчання на спеціальність «Графічний дизайн», відбувається у декілька етапів. Першим етапом (undergraduate education) є базова вища освіта. Вона триває три (чотири роки у Шотландії) і завершується отриманням ступеня бакалавра гуманітарних наук (BA). Для отримання ступеня бакалавра необхідно отримати 300 кредитів, принаймні 180 або більше з яких отримуються на п'ятому рівні (Level 5) і 60 кредитів – на 6 рівні (Level 6). Почесний ступінь бакалавра (BA (Hons)) надається, коли студент отримав 360 кредитів, мінімум з яких 240 або більше на п'ятому рівні і 120 кредитів – на шостому рівні. В університетах та коледжах вищої освіти (Центральний коледж мистецтва та дизайну імені Святого Мартіна, Коледж мистецтв Лідса, Борнмутський університет мистецтв, Університет креативних мистецтв, Університет Ноттінгем Трент та ін.) можна отримати Диплом про вищу освіту (Diploma of Higher Education (DipHE)), якщо студент закінчив два курси і отримав 240 кредитів, з яких мінімум 120 кредитів на п'ятому рівні. Якщо студент навчався тільки один рік і отримав мінімум 120 кредитів на четвертому рівні, йому надається Сертифікат про вищу освіту (Certificate of Higher Education (CertHE) [4].

Перший рік курсу «Графічний дизайн» присвячений базовим аспектам професії, інструментам і правилам, які відрізняють і характеризують дизайн-проект. Особливо, типи шрифтів, що використовуються як інструменти графічного дизайнера, походження і сприйняття форм і кольорів, програмне забезпечення, що застосовується для графіки, розробка зображень, включаючи знання культур, які дозволяє інтерпретувати і розшифровувати мову візуальної комунікації і кіно. Другий рік концентрується на методології графічного дизайну і стажуваннях в дизайн-проектах. Майбутні графічні дизайнери здобувають знання і навички в декількох певних професійних сферах через практичний досвід у трьох областях візуальної комунікації: в області виразності, де символи перетворені в торгові марки, логотипи, плакати; в області раціональності, де побудова історії йде через текст, зображення і сторінки і, де кожен елемент виконує свою роль і має своє місце згідно графічного і типографічного вирішення; нарешті, в інтерактивній області та в організації інформації, яка доступна кінцевому споживачеві. Під час третього року курсу з графічного дизайну студенти концентруються на асистентській роботі над реальним професійним дизайн-проектом: від створення корпоративного стилю до проектів просування продукту, від редакційної графіки до інтерактивного дизайну та телевізійної графіки, отримуючи величезний досвід роботи в різних медіа-ресурсах. Фінальний проект, одночасно складний і детальний, реалізується у співпраці з компаніями та організаціями, які шукають оригінальні та інноваційні рішення.

В останні роки існує тенденція відходу від класичних методів навчання до дискурсивної форми та залучення викладачів-практиків, художників,

дизайнерів. Навчальний процес є сумішшю повчального, дискурсивного і проблемно-пошукового навчання [5, с. 32].

Процес навчання включає в себе лекції, семінари, роботу в студіях і медіа лабораторіях. Під час повчального навчання студенти отримують інформацію про історичні, теоретичні і технічні аспекти їх спеціальності. Під час дискурсивного навчання студенти навчаються через обговорення питань з викладачами, одногрупниками та колегами по навчанню в реальних умовах. Під час проблемно-орієнтованого навчання і методу проектів зазвичай використовуються ті ж самі методики, що і під час дискурсивного.

Необхідно звернути увагу, що повчальні і дискурсивні методи навчання використовуються в залежності від виду роботи студентів. Студенти дізнаються про практичну сторону своєї професії і навчаються через практику. Відвідуючи лекції і семінари студенти вивчають теорію, факти і історію своїх предметів. Вони дізнаються яке відношення до їх дисциплін мають закон, охорона праці і бізнес практика. Вони також навчаються бути майстрами своєї справи, тобто вони вивчають інструменти, матеріали, як працювати з фотокамерами, комп'ютерними програмами або з записуючими пристроями. Крім того, студентів навчають мислити аналітично і вміти висловлювати свою точку зору як в усній, так і письмовій формі. Навички роботи у команді, вміння користуватися великою кількістю засобів, необхідних у дослідницькій діяльності, як користуватися архівами, колекціями та інформацією з музеїв – все це є невід'ємною частиною навчання студентів у вищих навчальних закладах.

Декларативні знання та навчання через практику застосовуються під час проблемно-орієнтованого навчання. Студенти працюють над проектами, які відтворюють реальні професійні ситуації. Робота над проектами майже завжди проходить на базі реальних підприємств або в умовах, наближених до реальних. Це може бути ТВ студія, типографія, театр, комп'ютерна фірма і т.і. Такий вид роботи допомагає студентам розвивати свої професійні навички у цифровому дизайні, графічному дизайні, Веб-дизайні, фотографії, тобто у напрямках необхідних для майбутньої професії графічного дизайнера. Позитивною стороною методу проектів є те, що у студента майже ніколи не буде тільки одного правильного рішення в проекті. А навчання дивергентному мисленню є однією з характерних особливостей навчання у вищих навчальних мистецьких закладах Великої Британії. Навчання у процесі реалізації проекту розвиває творче мислення і заохочує студентів шукати нові інноваційні рішення проблем. Крім того, через багатократний процес розглядання проекту, його тестування, та при необхідності його переробки студент навчається навичкам міркування та аналітики. Студенти спілкуються з викладачами і однокурсниками, з фахівцями, які допомагають їм у роботі в студіях і майстернях, з постачальниками і консультантами, які допомагають їм у роботі над проектом. Розвиток професійної компетентності та професійних навичок є таким чином як засобом, так і результатом креативної діяльності.

Студенти навчаються робити презентації представляючи свою роботу за допомогою вербальних і візуальних інструментів і через практичну демонстрацію. Вона вчать працювати у команді, слухати і реагувати на поради і коментарі фахівців, виконувати роботу в строк і вкластися в бюджет. Незважаючи на те, що студенти відвідують лекції і приймають участь у семінарах, основна частка навчання в університеті відводиться на проектну роботу.

Ще однією важливою складовою навчання майбутніх графічних дизайнерів є вивчення організації та економіки виробництва. А саме, як керувати підприємством, як скласти бізнес план, як отримувати дотації на ведення бізнесу, як управляти підприємством і як правильно співпрацювати з виробниками. Більшість курсів з цієї дисципліни проводять практикуючі фахівці у сфері графічного дизайну.

Розвинути технічні навички і розширити неакадемічні знання у вищому навчальному закладі дозволяє виробнича практика. Студенти мають змогу випробувати себе в студіях графічного дизайну, рекламних та поліграфічних компаніях, та в інших організаціях, які потребують роботу графічного дизайнера.

Другий етап (postgraduate education) університетської підготовки майбутніх графічних дизайнерів передбачає набуття ступеня магістра мистецтв у галузі графічного дизайну (MA Graphic Design). Зазвичай він триває рік на стаціонарі або два роки заочно. Програма складається з трьох модулів. По закінченню першого модуля і отриманні 60 кредитів студенту надається Сертифікат про післядипломну освіту у галузі графічного дизайну (Postgraduate Certificate in Graphic Design) і він переходить до наступного модуля. Закінчення другого модуля і отримання 120 кредитів дає право на Диплом про післядипломну освіту у галузі графічного дизайну (Postgraduate Diploma in Graphic Design). Ступень магістра у галузі графічного дизайну (MA Graphic Design) надається, якщо студент успішно закінчив третій модуль і отримав 180 кредитів [6].

Програма підготовки магістрів побудована таким чином, що студент спочатку інтенсивно вивчає спеціалізовані предмети, і по закінченню програми пише дипломний проект, на який виділяється 30% часу від усієї програми навчання. Особливість магістратури у Великій Британії – це акцент на самонавчанні. Це власне і відрізняє бакалаврат від магістратури. Вважається, що студент-магістр вже досить досвідчений і самостійний. Тому акцент викладачів робиться на направлянні студента, спонуканні його до дослідження того чи іншого питання. Як наслідок, поширеним видом завдань на магістерських програмах є написання есе, виконання групових робіт. Кількість лекцій, як правило, менша у порівнянні з бакалавратом і увага зосереджується на групових роботах та семінарських заняттях.

До особливостей магістерських програм у вищих навчальних закладах Великої Британії також належить підхід до навчання. Все більш поширеною стає модульна система навчання. Однак загалом існує два способи організації навчального процесу магістрів: модульна та семестрова системи. За

модульною системою на кожен предмет припадає приблизно 6 тижнів інтенсивного навчання. Впродовж цього часу проходять заняття лише з даної дисципліни, студенти виконують групові та індивідуальні роботи і складають фінальні іспити. По закінченню 6-ти тижнів відбувається перехід до вивчення наступного предмету. Переваги модульної системи - студенти зосереджують свою увагу на вивченні лише певного предмету та працюють «зі свіжими знаннями».

За семестровою системою визначається конкретний перелік дисциплін, як правило, від 4 до 6, які студент вивчає за один семестр тривалістю приблизно в 4 місяці. Заняття з кожного предмету проводяться раз на тиждень (впродовж усього дня) або декілька разів на тиждень. Переваги семестрової системи – студенти мають змогу проводити паралелі між декількома дисциплінами, які вивчають, і мають цілий семестр для засвоєння предмету [1].

Третій етап (postgraduate education) університетської підготовки майбутніх графічних дизайнерів передбачає набуття ступеня доктора філософії (Doctor of Philosophy). Основною вимогою для отримання цього ступеня є наявність низки наукових публікацій і досліджень у вибраній галузі. Для отримання ступеня PhD студенти відвідують лекції і заняття тільки на початку навчання. Кожний студент згодом працює над дисертаційним дослідженням під керівництвом досвідченого наукового співробітника університету. Таке навчання триває приблизно 3-4 роки. По закінченню навчання кандидат на науковий ступень повинен опублікувати матеріали, які він розробив. Крім того, на основі опублікованої інформації необхідно написати дисертацію і захистити її.

У Великій Британії кінцевою метою навчання майбутніх графічних дизайнерів є набуття професійних кваліфікацій. Це означає опанування знань, умінь та навичок, необхідних для конкретної трудової діяльності. Кваліфікації також передбачають здатність самостійно вирішувати виникаючі проблеми і пристосовуватися до мінливих вимог. Навчальні плани підготовки майбутніх графічних дизайнерів орієнтовано на виробничу практику, прийняту на прогресивних установах галузі [3].

Питаннями організації професійної підготовки майбутніх дизайнерів, зокрема, графічних дизайнерів, і створенням нормативної бази займаються Уряд, Рада з питань практичного навчання (Learning Skills Council (LSC)), Відділ з питань практичної підготовки (Sector Skill Council (SSCs)), Кваліфікаційні ради (Awarding Bodies (ABs)), підготовчі інспекційні органи (Training Inspection bodies), регуляторні органи (Regulatory bodies), наприклад, агентство з кваліфікацій та навчальних програм (Qualification & Curriculum Authority (QCA)) або Шотландська рада кваліфікацій (Scottish Qualification Authority (SQA)), органи забезпечення і консультативні органи (Delivery and consultancy)[7, 4 с. 7-9]

Висновки й перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Таким чином, на основі вивченої психолого-педагогічної літератури, нормативно-правової бази, навчальних планів, робочих програм

університетів Великої Британії щодо організації професійної підготовки майбутніх графічних дизайнерів, можна зробити висновок, що уряд Великої Британії, педагоги та суспільство вживають необхідних заходів для того, щоб підвищити престижність цієї професії, залучити молодь до опанування необхідних знань та умінь для роботи у сфері дизайну. Крім того, університети тісно співпрацюють з підприємствами, фірмами, установами свого міста, щоб впевнитися, що курси і програми, які вони пропонують для навчання студентів, будуть відповідати потребам виробництва, і, що студенти дійсно набувають необхідного досвіду роботи. Програми навчання в галузі мистецтва та дизайну передбачають різні освітні рівні й кваліфікації. Вони задовольняють як потреби досвідчених працівників, так і молоді без досвіду роботи.

Серед подальших перспектив дослідження важливим напрямком вбачається порівняльно-педагогічний аналіз вітчизняних та зарубіжних моделей підготовки майбутніх фахівців з графічного дизайну.

Список використаних джерел

1. Магістратура за кордоном [Інформаційно-освітній ресурс]. – Режим доступу: <http://yourinsa.com/ua/programi/magistratura>
2. Елочкин М.Е. Подготовка специалиста-дизайнера среднего звена в условиях организации инновационной образовательной среды : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Елочкин Михаил Евгеньевич. – Москва, 2010. – 322 с.
3. Рыжов, В. А. Профессиональная ориентация и подготовка кадров в Великобритании / В. А. Рыжов. – М. : Высш. шк., 1991. – С. 87.
4. Arts University of Bournemouth [Офіційний сайт]. – Access technique: <http://aub.ac.uk/courses/ba/ba-graphic-design/course-journey/>
5. Looking Out : Effective Engagement with Creative and Cultural Enterprise Discussions [cited February 12, 2012] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.adm.heacademy.ac.uk/library/files/adm-hea-projects/looking-out/final-reports/lookingoutartshe.pdf>
6. Nottingham Trent University Course Specification [Офіційний сайт]. – Access technique: http://www.ntu.ac.uk/pss_downloadable_content/programme_specification/60809.pdf
7. Tappin, S. The UK Vocational Education and Training System / Sue Tappin. – London : Vocational Partnerships : British Council, 2009 – 34 p.

Дмитрюк С.В. Профессиональная подготовка графических дизайнеров в высших учебных заведениях Великобритании.

В статье рассматриваются особенности профессиональной подготовки специалистов графического дизайна в высших учебных заведениях Великобритании. Определяются основные этапы подготовки, формы, методы и особенности обучения будущих графических дизайнеров Великобритании.

Ключевые слова: графический дизайнер, профессиональная подготовка, программа подготовки, этапы подготовки, формы и методы обучения.

Dmytryuk S.V. Professional training of graphic designers in higher educational institutions of Great Britain.

The article deals with the issues of professional training of future graphic designers in higher educational institutions of Great Britain. The main stages, forms and methods of graphic designers' professional training are identified.

Key words: graphic designer, professional training, training program, stages of training, forms and methods of education.